«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մեջ ինքնուրույնության նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

Առարկան՝ Անգլերեն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Մինասյան Իրինա

Ուսումնական հաստատություն՝ ՀԱՊՀ ավագ դպրոց

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 3

ԳԼՈՒԽ 1 5

Անհատական վարման դասընթացի կազմակերպումն ու անցկացումը 5

1.1. Դասընթացի պլանը 5

1.2. Դասի հասկացությունը 8

1.3 Դասի կառուցվածքը 9

ԳԼՈՒԽ 2. 11

Սովորողների մոտ ինքնուրույնության և ստեղծագործական հետաքրքրություններն առաջացնելու ձևերն ու հնարքները 11

2.1 Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի կազմակերպման ընդհանուր բնութագիրը 11

2.2. Սովորողներին ինքնուրույն աշխատանքի դրդապատճառների ստեղծումը 14

2.3. Սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ձևերն ու տեսակները 16

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ 20

Գրականության ցանկ 22

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Դասավանդման գործընթացն ինքնին կարևորագույն դեր ու նշանակություն ունի անձի ձևավորման, աշխարհայացքի կազմավորման, ստացված գիտելիքի համակարգված դասավորության ապահովման գործում: Այս պարագայում մեծ է դասավանդող մասնագետի անձնական մասնագիտական կարողությունների, բանիմացության, դասավանդվող առարկայի նկատմամբ ունեցած պատասխանատու վերաբերմունքի դերն ու նշանակությունը: Ցանկացած պարագայում ճիշտ և ընկալելի մատուցված նյութը սովորողի մոտ դյուրին ընկալման և գիտելիքի համակարգված ձևավորման գրավականն է հանդիսանում [4]:

Գործընթացի մյուս կարևորագույն բաղադրիչը սովորողների շրջանում ինքնակրթության, դասապրոցեսի ընթացքում ինքնուրույն աշխատանք կատարելու, ազատ ժամանակ առարկան յուրացնելուն ուղղված ինքնուրույն աշխատանքի համակարգի ձևավորումն է, ինչն անպայման հանգեցնում է առարկայի յուրացման արդյունավետությանը և հետագայում ստացված գիտելիքի նկատմամբ հետաքրքրվածության ձևավորմանն ու եղածը կատարելագործելու ցանկությանը: Ինքնուրույն աշխատանքի սկզբնավորումը սովորողների շրջանում դասավանդման հաջողության կարևորագույն տարրերից է և նպաստում է ստացված գիտելիքահեն տեղեկատվության առավել դյուրին ըմբռնմանն ու հետագա մշակմանը սովորողի մոտ:

Այդ իսկ պատճառով սույն հետազոտական աշխատանքի թեմա է ընտրվել դասավանդման ընթացքում սովորողի ինքնուրույն աշխատանքը, իր հոգեբանական և առարկայա-կիրառական արտացոլումներով, որոնք են նախաձեռնության, ստեղծագործական ունակությունների, սեփական կարծիքն արտահայտելու և հիմնավորված պաշտպանելու հմտությունների ձևավորումը [1]:

Սովորողների անկախ աշխատանքը կրթական գործընթացի հիմնական բաղադրիչն է, որը որոշում է հմտությունների, կարողությունների և գիտելիքների ձևավորումը, ճանաչողական գործունեության մեթոդները և հետաքրքրություն է առաջացնում ստեղծագործական աշխատանքի նկատմամբ:

Քանի որ նշված հմտությունների ձևավորումը որոշակիորեն կապված է դասավանդվող առարկայի տեսակի և բնույթի հետ, նշված աշխատանքի հիմքում ընկած

է օտար լեզվի դասավանդման օրինակով թեմայի բարձրացումը, օրինակների հիման վրա առարկայական, մեթոդական և հոգեբանական վերլուծությունները, ինչպես նաև տարիների ընթացքում սովորողի ինքնուրույն աշխատանքի խթանման և կատարելագործման հմտությունների սեփական փորձի ներկայացումն ու մեկնաբանումը [6]։

Հետազոտական աշխատանքի կատարման ընթացքում օգտագործվել են հիմնականում ռուսաստանյան մանկավարժական հոգեբանության և մեթոդաբանության մասնագետների աշխատությունները, որոնցից են Ե. Ս. Իլյինսկայան, Ի. Ա. Զիմնյայան, Լ. Տ. Օխիտինան և այլոք։

ԳԼՈՒԽ 1

Անհատական վարման դասընթացի կազմակերպումն ու անցկացումը

1.1. Դասընթացի պլանը

Սովորողի ինքնուրույն աշխատանքի ստեղծագործական և նախաձեռնողական աշխատանքի ձևավորումը սկսվում է դասարանից, ավելին ասած, դասավանդողի կողմից հստակ պլանի մշակումից, որն էլ դառնում է թե դասարանական և թե արտադասարանական ինքնուրույն աշխատանքի հիմնաքարը [12]։

Դասի ամենօրյա պլանավորումը դասի արդյունավետության հետ կապված մտահաղացումների արդյունավետ իրագործման հրամայականն է։ Դասի պլանավորման բաղադրիչներն են՝

- Դասի թեման։
- Դասի նպատակները (կրթական, զարգացնողական, դաստիարակչական)։
- Դասի տեսակը (նոր նյութի յուրացման, ամրապնդման, գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման, յուրացված նյութի համակարգման և ընդհանրացման)։
- Դասի հիմնական փուլերին հատկացվող ժամանակի բաշխում։
- Դասի ընթացքը։
- Դասի հենքային հասկացությունների ձևավորման փուլերը (հասկացությունների ներմուծում, օրինակների ներկայացում, որոնցում կիրառված են այդ հասկացությունները, հասկացությունների էական և ոչ էական առանձնահատկությունների առանձնացում, էական առանձնահատկությունների վրա հիմնված հասկացությունների սահմանում)։
- Դասավանդման մեթոդները՝ բանավոր (անհատական, համընդհանուր) կամ գրավոր (ինքնուրույն, ստուգողական աշխատանք, թելադրություն) հարցում, դասախոսություն, բացատրություն, խնդրահարույց բացատրություն, պատմվածք, զրույց, զրույցի տարրերով պատմվածք, տեղեկույթի աղբյուրների հետ ինքնուրույն աշխատանք, վարժություն, դերային խաղ, վարժությունների և խնդիրների կատարում սովորական կամ խաղային ձևով։

• Աշխատանքների ընդունում. սխեմայի կազմում, աղյուսակների հետ աշխատանք, դասագրքի տեքստի հետ աշխատանք, նկարագրությունների կազմում [12]։

Դասի պլանը կազմելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ առանձին դասերի պլանավորված խնդիրները պետք է հանդիսանան ամբողջ ուսումնասիրվող նյութի ընդհանուր խնդրի բաղկացուցիչ մասը։ Դասի ընթացքում բացահայտված գիտելիքների բաղադրիչները պետք է ապահովեն այս կամ այն ամբողջական խնդրի լուծման որոշակի մասը։ Առանձին դասերի կոնկրետ խնդիրները պետք է դիտարկվեն մյուսների հետ փոխկապակցված։ Դասի պլանը կազմելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ մտավոր գործունեության ակտիվությունը նյութի հետ ծանոթացմանը համաընթաց ավելանում է, եթե միաժամանակ աշակերտները կատարում են տվյալ նյութի յուրացմանը օժանդակող առաջադրանքներ, և պահպանվում են հետևյալ պայմանները՝ 1) առաջադրված խնդիրը աշակերտներին մղում է որոշակի մտավոր հնարքի կիրառման 2) աշակերտներն ունեն տվյալ առաջադրանքը կատարելու համար անհրաժեշտ գիտելիքներ, և տվյալ հնարքի կիրառման հմտություններ 3) տվյալ հնարքը համապատասխանում է նյութի բովանդակությանը, և ինչքան շատ է համապատասխանում, այնքան ակտիվացնում է գործունեությունը։

Աշակերտների ինքնուրույն մտավոր գործունեությունը կարելի է ակտիվացնել նաև դիդակտիկ կանոնի կիրառման շնորհիվ, համաձայն որի ուսուցիչն սկզբից ձևակերպում է հստակ առաջադրանք, որը աշակերտները պետք է կատարեն նյութի ուսումնասիրման ընթացքում, դրանից հետո առաջարկում է աշակերտներին կարդալ գիրքը, լսել ուսուցչի կամ հարցման համար գրատախտակի մոտ կանչված աշակերտին։ Դասի համար առաջադրանք ընտրելիս կարևոր է հաշվի առնել, որ բոլոր աշակերտները պետք է ի զորու լինեն դրանք կատարել, այլապես աշակերտները կկորցնեն ինքնավստահությունը և կնվազի ուշադրությունը։ Բոլոր աշակերտները պետք է առաջադրանքի կատարման համար անհրաժեշտ գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ունենան, հակառակ դեպքում ոչ բոլոր աշակերտները կմասնակցեն դասարանում կատարվող աշխատանքներին։ Բոլոր աշակերտները պետք է համոզված լինեն, որ կկարողանան կատարել առաջադրանքը։ Եթե դասավանդման մեթոդները համարենք ուսուցչի և աշակերտների փոխկապակցված գործունեության համակարգված միջոցներ, որոնք ուղղված են դասի նպատակին հասնելուն, ապա յուրաքանչյուր մեթոդի նկարագրությունը պետք է ներառի՝ 1) ուսուցչի ուսուցողական գործունեության

նկարագրությունը 2)աշակերտի ուսումնական-ճանաչողական գործունեության նկարագրությունը 3) վերը նշվածների միջև կապը կամ միջոցները, որոնցով ուսուցչի ուսուցողական գործունեությունը ուղղորդում է աշակերտի ճանաչողական գործունեությանը:Այսպիսի մոտեցումը պետք է իր անդրադարձն ունենա աշակերտի անձը կարևորող դասի պլանավորման վրա: Դասի պլանավորման համար կարելի է կիրառել դասի հետևյալ կառուցվածքային միավորները՝

- Դասի սկզբի կազմակերպում
- Սովորողի ստեղծագործական և նախաձեռնողական կարողությունների և հմտությունների բացահայտում՝ գիտելիքների ստուգման ընթացքում:
- Ինքնուրույն աշխատանք ուսումնասիրվող նյութի հետ
- Ծանոթացում նոր նյութի հետ
- Գիտելիքների պլանավորված մակարդակի ապահովում (կրկնություն, կատարելագործում և գիտելիքների ու կարողությունների կիրառում):
- Գիտելիքների համակարգում և ընդհանրացում
- Տնային աշխատանքի կազմակերպում [8]

Դասի պլանն անհրաժեշտ է կազմել այնպես, որ ուսուցման պլանավորվող արդյունքները շոշափելի ազդեցություն ունենան ուսուցման որակի բարձրացման վրա և առավել արդյունավետ իրացնեն ուսումնական ծրագրի հնարավորությունները: Դրա համար դասի պլանավորվող արդյունքները պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝ լինեն հստակ, իրական և բաց, այսինքն աշակերտը պետք է հասկանա ի՞նչ են իրենից ուզում և ինչպե՞ս այն կատարել: Դասի պլան կազմելիս անհրաժեշտ է առանձնացնել 3 տարրեր՝ «Դասի կառուցվածքային տարրերը», «Ուսուցչի գործունեությունը», «Աշակերտի գործունեությունը»[8]:

Յուրաքանչյուր դասի պլանը պետք է հանգամանորեն մշակել, կցել այդ պլանին համապատասխան դիդակտիկ նյութ, սահմանել առաջադրանքների չափանիշները: Անհրաժեշտ է նշել ուսուցման ձևը և մեթոդները, ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ձևերը, ստուգման ձևերը և միջոցները, ուսուցչի և աշակերտների գործողությունների հաջորդականությունը:

1.2. Դասի հասկացությունը

Դասը մանկավարժական գործընթացի բջիջն է։ Մանկավարժության նշանակալի մասը խտանում է դասի մեջ։ Այն սովորողների կրթության, զարգացման և դաստիարակության խնդիրների լուծման համար պարբերաբար կիրառվող գործընթաց է, որոշակի ժամանակահատվածում ուսուցիչների հաստատուն կազմի և սովորողների գործունեության կազմակերպման ձև։ Դասը միևնույն տարիքային խմբի կրթության կազմակերպման ձև է՝ կոնկրետ օրակարգով (դասացուցակ) և բոլորի համար միասնական կրթական ծրագրով։ Այդ ձևում ներդրված են կրթականդաստիարակչական գործընթացի բոլոր բաղադրիչները՝ նպատակ, բովանդակություն, միջոցներ, մեթոդներ, կազմակերպման և ղեկավարման գործունեություն և դրանից բխող դիդակտիկ տարրեր։ Յուրաքանչյուր դաս սկսվում է վերջնական նպատակի գիտակցումով և դրա ճշգրիտ, կոնկրետ սահմանումով, այնուհետև նպատակին հասնելու միջոցների հաստատմամբ և վերջապես նպատակին հասնելու մեթոդների սահմանմամբ [11]։

Դասի տիպերը

Դասը դասակարգում են ըստ դիդակտիկ նպատակների, գիտելիքների կազմակերպման նպատակների, դասի անցկացման միջոցների և բովանդակության, ուսումնական գործընթացի հիմնական փուլերի, դասի ընթացքում լուծվող դիդակտիկ խնդիրների, դասավանդման մեթոդների և սովորողների կրթական գործընթացի կազմակերպման միջոցների։ Այս տեսանկյունից առանձնացվում են դասի հետևյալ տիպերը՝

1. Նոր ուսումնական նյութի յուրացման դաս

2. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների կատարելագործման դաս (յուրացված նյութի և ինքնուրույն աշխատանքի ընթացքում ձեռքբերված գիտելիքի նպատակային կիրառություն)

3. Ընդհանրացման և համակարգման դաս

4. Համակցված դաս

5. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների շտկման և վերահսկման դաս

Դասի ոչ ավանդական, բայց միևնույն ժամանակ սովորողի անհատական ինքնուրույն նախաձեռնողականությունը և ստեղծագործական միտքը խթանող ձևերն են՝

1. Դերային խաղեր 2. Դաս-ներկայացում

3. Հեքիաթային դիպաշարի կատարում

4. Ստուգատես

5. Մտապատկերների դաս

6. Դաս-խաղ

7. Գործարար խաղ

8. Դաս-ստուգարք

9. Դաս-փոխուսուցանում

10. Դաս-ճանապարհորդություն

11. Կլոր սեղան կամ կոնֆերանս

12. Դաս-մրցույթ

13. Դաս-մամլո ասուլիս

14. Բաց մտքերի դասավանդման

15. Դաս-երկխոսություն

16. Դաս-վիկտորինա

17. Խաղ «Հետաքննությունը վարում են գիտակները»

18. Արդիական հարցազրույցներ

19. Գիտելիքների աճուրդ

20. Իմիտացիոն-դերային մոդելավորում

21. Դաս-բանավեճ

22. Ուսանողների մտածելակերպի մոդելավորում

23. Դաս-մրցաշար

24. Դերային խաղ-բիզնես

25. Դաս-Էվրիկա

26. Դաս-դասախոսություն

27. Խաղ "Կախարդական ծրար»

28. Միջառարկայական ինտեգրված դաս

29. Ստեղծագործական դաս և այլն։ [16]

1.3 Դասի կառուցվածքը

Ուսումնառության ընթացքում առաջացած և ուսումնական գործընթացի նպատակային առաջընթացն ապահովող տարրերի տարաբնույթ փոխազդեցությունների հանրագումարը կոչվում է դասի կառուցվածք։ Ըստ կառուցվածքի դասերը լինում են՝

1. Նոր նյութի յուրացման դաս

2. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ամրապնդման և զարգացման դաս

3. Կարողությունների և հմտությունների ձևավորման դաս

4. Գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների կիրառման դաս

5. Կրկնողության դաս

6. կրկնողական-ընդհանրացնող դաս

7. ստուգողական կամ սխալների ուղղման դաս

8. Համակցված դաս [2]

Ըստ այդմ, ինչպես երևում է վերոշարադրյալ նյութից, դասավանդման գործընթացի գրագետ և նպատաուղղված պլանավորումը և անցկացումը, իքննին արդեն կարող է խթան հանդիսանալ սովորողների շրջանում ինքնուրույնության, ստեղծագործական կարողությունների ձևավորման համար, ենթագիտակցական մակարդակում հետաքրքրություն առաջացնելով սովորողների շրջանում դասավանդվող առարկայի նկատմամբ, ինչպես նաև ցանկություն առաջացնել ինքնազարգացման և ինքնակրթության տարրերի ձևավորման համար։

ԳԼՈՒԽ 2.

Սովորողների մոտ ինքնուրույնության և ստեղծագործական հետաքրքրություններն առաջացնելու ձևերն ու հնարքները

2.1 Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի կազմակերպման ընդհանուր բնութագիրը

Ուսումնական ողջ գործընթացը ուսումնառության սկզբից մինչև դասընթացի ավարտը նախատեսված է սովորողի ինքնուրույն աշխատանքի համար՝ ուսուցչի ղեկավարությամբ և աջակցությամբ [7]:

Անկախ աշխատանք է իրականացվում.

· Անմիջապես լսարանային կամ դասարանային ուսուցման գործընթացում՝ դասի բացատրամն և յուրացման, ինչպես նաև գործնական աշխատանքների և անհատականացված թիրախային պարապմունքների ժամանակ;

· Ուսուցչի հետ ժամանակացույցից դուրս շփվելիս՝ կրթական հարցերի վերաբերյալ խորհրդակցությունների ժամանակ, ստեղծագործական շփումների ընթացքում, անհատական առաջադրանքները կատարելիս և այլն;

· Առցանց էլեկտրոնային կրթական միջավայրում՝ հեռահաղորդակցման նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառմամբ;

· Գրադարանում, տանը, , երբ սովորողը կատարում է ուսումնական և գիտական առաջադրանքներ.

Ինքնուրուոյն աշխատանքի կարևորագույն բաղկացուցիչ մասերից է սովորողների շրջանում հաշվետվողականության ինստիտուտի ներդրումն ու կատարելագործումը, որոնց տեսակներն են.

Անցած թեմաների շուրջ զեկույցների, հաղորդագրությունների, ռեֆերատների, էսսեների և գրավոր այլ աշխատանքների պատրաստումը և ներկայացումը,

· Տարբեր բնույթի տնային աշխատանքների կատարումը;

· Դասընթացի առանձին բաժինների վերաբերյալ տեղեկատվության որոնում համացանցային տիրույթում և դրա ներկայացում դասաժամի ընթացքում;

· Ընթացիկ թեստավորում առցանց և առկա եղանակներով [7]:

Նպատակահարմար է, որ անկախ աշխատանքի համար առաջադրանքները տրվեն յուրաքանչյուր թեմայի ամփոփմանը զուգահեռ՝ նախանշելով դրանց հանձնման ժամկետները, ինչը ձևավորում է սովորողների շրջանում վերջնաժամկետի զգացումը և պատասխանատվություն կատարվող աշխատանքի նկատմամբ:

Օտար լեզուների ինքնուսուցման առաջադրանքները բաղկացած են պարտադիր և ընտրովի մասերից, շեմային և առաջադեմ մակարդակներից [9]:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներից է ստեղծագործական աշխատանք՝ էսսե, գրելը ընթացիկ կամ ուսուցչի հետ համաձայնեցված թեմայով: Ստեղծագործական էսսեն (շարադրությունը) մինչև 10 էջանոց տեքստի ինքնատիպ աշխատանք է՝ նվիրված անցած այս կամ այն թեմային՝ քերականական, կամ ազատ շարադրանքի ներկայացմամբ՝ քննարկվող տեքստի կամ յուրացված թեմայի շրջանակներում: Ստեղծագործական աշխատանքը վերացական չէ և չպետք է լինի նկարագրական, դրանում մեծ տեղ պետք է հատկացվի սովորողների կողմից իրենց տեսակետի հիմնավորված ներկայացմանը, քննարկվող նյութի և խնդիրների քննադատական գնահատմանը, ինչը պետք է նպաստի դրանց բացահայտմանը:

Ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի տեսակներից է զեկույցը, որը նույնպես սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի արդյունք է և ամփոփում է առաջարկված գրականության ուսումնասիրության արդյունքները: Զեկույցի թեման համաձայնեցվում է ուսուցչի հետ: Զեկույցի տեքստը պետք է պարունակի ներածություն, բովանդակային-վերլուծական մաս, օգտագործված գրականության և աղբյուրների ցանկ:

Ներածությունը հիմնավորում է թեմայի արդիականությունը, դրա նշանակությունը, հակիրճ ակնարկ է տրվում օգտագործված գրականությանը [4]:

Եզրակացությունում սովորողը ընդհանուր եզրակացություններ է անում աշխատանքի վերաբերյալ: Անհրաժեշտ է ցույց տալ քննարկվող խնդրի առանցքային կողմերը, բացահայտել ստացված գիտելիքների կիրառման հնարավորությունը:

Բանախոսը ստանում է գերազանց գնահատական, եթե, բացի խնդրի արդիականությունը հիմնավորելուց, ուսումնասիրված աշխատությունների հեղինակների դիրքորոշումները վերլուծելուց, ուսանողը կատարել է համեմատական վերլուծություն, արտահայտել իր տեսակետը խնդրի վերաբերյալ, փաստարկել և

հիմնավորել. այն, արել համոզիչ եզրակացություններ։

Զեկույցը գնահատվում է միջին գնահատականով, երբ հիմնավորում է թեմայի արդիականությունը և բացահայտում խնդրի հիմնական բովանդակությունը, բայց միևնույն ժամանակ թույլ են տրվել թեմայի լուսաբանման սխալներ և տեքստի ձևավորման անփութություն։

Զեկույցը գնահատվում է ցածր գնահատականով, եթե հիմնավորում է խնդրի հրատապությունը, բացահայտում է ուսումնասիրված ուսումնասիրությունների հեղինակների տեսակետները, բայց չի սահմանում սեփական վերաբերմունքը խնդրին, չի անում համոզիչ և խորը եզրակացություններ և ուսումնասիրում է. աղբյուրների անբավարար քանակ [14]։

Ուսումնական գործընթացի անբաժանելի մասն է կազմում շարադրության պատրաստումը, որը ենթադրում է զեկույցի համեմատ ավելի հավակնոտ և ավելի խորը տեսական նպատակներ։ Շարադրության պատրաստումը նպաստում է ուսանողների ստացած տեսական գիտելիքների խորացմանը, համակարգմանը և համախմբմանը, դրանք ինքնուրույն կիրառելու կարողությանը ծրագրով նախատեսված խնդիրները լուծելու համար, տալիս է սկզբնաղբյուրների, մասնագիտական գրականության հետ աշխատելու հմտություն։

Շարադրություն պատրաստելը ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի ձևերից է։ Գրականության խորը ուսումնասիրության վրա հիմնված ստեղծագործական մոտեցման արդյունքում ուսանողը պետք է ցույց տա ընտրված թեմայի իր ըմբռնումը, այն ինքնուրույն բացահայտելու կարողությունը՝ կարևորելով հիմնականը և հիմնավոր եզրակացություններ անել։

Դասավանդող ուսուցիչը մշակում է շարադրությունների թեման, և սովորողները կարող են իրենց առաջարկներն անել թեման պարզաբանելու համար կամ խնդրել միջանկյալ հանդիպում՝ նյութի ընկալումն առավել դյուրին դարձնելու համար։

Ընտրելով թեմա՝ սովորողը ուսուցչի խորհրդով ընտրում է գրականություն։ Գրականություն ուսումնասիրելիս հիմնական ուշադրությունը պետք է դարձնել առաջին հերթին այն գլուխներին, գրքերի պարբերություններին կամ այն հոդվածներին, որոնք անմիջականորեն առնչվում են շարադրության հիմնական թեմային։[14]

Միևնույն ժամանակ, ավագ դպրոցի սովորողը պետք է ուշադրություն դարձնի տարբեր հեղինակների կողմից նույն հարցերի մեկնաբանությունների

անհամապատասխանություններին և առանձնահատկություններին:

Նյութերի հավաքագրման, ուսումնասիրման և մշակման աշխատանքներում կարող են օգտագործվել թեմային առնչվող բոլոր աղբյուրները՝ դասագրքեր, մենագրություններ, հոդվածներ, կոնֆերանսների նյութեր, կրթական չափորոշիչներ և այլն:

Այսպիսով, ներկայացված ինքնուրույն աշխատանքի ընդհանուր բնութագիրը կարելի է լիովին կիրառել ավագ դպրոցի սովորողների շրջանում, խթանելով նրանց ազատ արտահայտման ունակությունները և նախապատրաստելով բաձրագույն ուսումնական հաստատությունում հետագա ինքնուրույն աշխատանքի առավել հմուտ իրականացմանը:

2.2. Սովորողներին ինքնուրույն աշխատանքի դրդապատճառների ստեղծումը

Սովորողների ակտիվ ինքնուրույն աշխատանքը հնարավոր է միայն լուրջ և կայուն մոտիվացիայի առկայության դեպքում: Ավագ դպրոցում օտար լեզվի գծով ամենաուժեղ մոտիվացնող գործոնը ապագայում ընտրվելիք մասնագիտության շրջանակներում օտար լեզվի ազատ տիրապետումն ու մասնագիտական հաղորդակցման հնարավորությունն է [12]:

Դիտարկենք անկախ աշխատանքի ակտիվացմանը նպաստող ներքին գործոնները: Դրանց թվում են հետևյալը.

1. Կատարված աշխատանքի օգտակարությունը:Եթե սովորողը գիտի, որ իր աշխատանքի արդյունքները կներկայացվեն որպես հաջողված փորձ կամ որոշակի նորարություն պարունակող տարր, կօգտագործվեն որպես օրինակ հետագա դասընթացում, կներառվեն դպրոցական պարբերականում, ապա խնդրի նկատմամբ վերաբերմունքը զգալիորեն փոխվում է դեպի լավը և բարձրանում է կատարված աշխատանքի որակը: Միաժամանակ կարևոր է հոգեբանորեն հարմարեցնել աշակերտին, ցույց տալ նրան, թե որքան անհրաժեշտ է կատարված աշխատանքը:

Կոմունալ գործոնի օգտագործման մեկ այլ տարբերակ է աշխատանքի արդյունքների ակտիվ օգտագործումը ուսուցչի կողմից դասընթացի կառուցվածքում: Օրինակ, սովորողի կատարած աշխատանքի հիման վրա աշակերտների շրջանում քննարկման կազմակերպումը, նյութի վերաբերյալ լրացուցիչ զեկույցների պատրաստումը և այլն:

2. Աշակերտների մասնակցությունը ստեղծագործական գործունեությանը: Սա կարող է լինել մասնակցություն հետազոտությանը, փորձարարական նախագծին կամ մեթոդական աշխատանքին, որն իրականացվում է դասավանդվող առարկայի որոշակի բաժնի առավել խորը յուրացման նպատակով:

3. Կարեւոր մոտիվացիոն գործոն է ինտենսիվ մանկավարժությունը: Այն ենթադրում է ուսումնական գործընթացում ակտիվ մեթոդների ներդրում, առաջին հերթին խաղային ուսուցում, որը հիմնված է նորարարական և կազմակերպչական-գործունեության խաղերի վրա: Նման խաղերում տեղի է ունենում անցում միակողմանի մասնավոր գիտելիքներից օբյեկտի վերաբերյալ բազմակողմ գիտելիքների, դրա մոդելավորումը առաջատար հակասությունների բաշխմամբ, և ոչ միայն որոշում կայացնելու հմտության ձեռքբերում: Այս մոտեցման առաջին քայլը դասընթացում իրավիճակային ձևերի մոդելավորումն է և գործարկումը, ներառելով նաև համակարգիչների օգտագործումը:

4. Մասնակցություն առարկաների օլիմպիադաներին, գիտահետազոտական կամ կիրառական աշխատանքների մրցույթներին և այլն:

5. Գիտելիքների վերահսկման մոտիվացնող գործոնների օգտագործում (կուտակային գնահատումներ, վարկանիշ, թեստեր, ոչ ստանդարտ քննական ընթացակարգեր): Այս գործոնները որոշակի պայմաններում կարող են առաջացնել մրցակցության ցանկություն, որն ինքնին ուժեղ մոտիվացիոն գործոն է սովորողի ինքնակատարելագործման համար:

6. Աշակերտների պարգևատրում գերազանցության և ստեղծագործական ջանքերի համար (բոնուսներ, խրախուսական միավորներ) և տույժեր վատ աշխատանքի համար: Օրինակ, ժամանակից շուտ պատրաստված աշխատանքի համար գնահատականի միավորները կարող են բարձրացվել, իսկ ուշացման դեպքում՝ նվազեցվել:

7. Թե՛ դասարանում, թե՛ դրանից դուրս կատարվող առաջադրանքների անհատականացում, դրանց մշտական թարմացում:

8. Մոտիվացիոն գործոն է հանդիսանում նաև ուսուցչի անձնական օրինակը, նա գործունեության արդյունավետությունը խթան է հանդիսանում աշակերտի համար ինքնազարգացման կատարելագործման ուղղությամբ: Ուսուցիչը կարող է օրինակ լինել աշակերտի համար՝ որպես մասնագետ, որպես ստեղծագործող մարդ: Ուսուցիչը կարող է և պետք է օգնի աշակերտին բացահայտելու իր ստեղծագործական ներուժը, որոշելու

նրա ներքին աճի հեռանկարները [12]:

2.3. Սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ձևերն ու տեսակները

Սովորողների անկախ աշխատանքը ներառում է անհատական և կոլեկտիվ գործունեության տարբեր տեսակներ, որոնք իրականացվում են ուսուցչի ղեկավարությամբ, բայց առանց ուսուցչի անմիջական մասնակցության, դասարանում և դրա համար հատուկ հատկացված արտադասարանական ժամանակի ընթացքում: Անկախ աշխատանքը ուսուցչի ցուցումներով վերապատրաստման հատուկ ձև է, որի իրականացումը պահանջում է ստեղծագործական մոտեցում և ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերելու կարողություն [19]:

Կառուցվածքային առումով ավագ դպրոցի աշակերտի ինքնուրույն աշխատանքը կարելի է բաժանել երկու մասի.

1) կազմակերպված ուսուցչի կողմից և հստակ նկարագրված ուսումնամեթոդական պլանում.

2) ինքնուրույն աշխատանք, որն աշակերտը կազմակերպում է իր հայեցողությամբ՝ առանց ուսուցչի անմիջական հսկողության.

Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքի մեթոդական հիմքը գործունեության մոտեցումն է, երբ ուսումնական նպատակները կենտրոնացած են ոչ միայն բնորոշ, այլև անտիպ առաջադրանքները լուծելու հմտությունների ձևավորման վրա, երբ աշակերտը պետք է դրսևորի ստեղծագործական գործունեություն, նախաձեռնություն, գիտելիքներ, հմտություններ և կարողություններ, որոնք ստացվել են որոշակի առարկայի ուսումնասիրության ժամանակ [19]:

Անկախ աշխատանքի մեթոդական աջակցությունը ներառում է.

- Առաջադրանքները պետք է համապատասխանեն դասընթացի նպատակներին և թեմատիկորեն չշեղվեն դրանից: Նախնական փուլում ինքնուրույն աշխատանքը նպատակ ունի ընդլայնել և համախմբել սովորողի ձեռք բերած գիտելիքները ուսման ավանդական ձևերում: Առավել խորացված մակարդակում դասընթացներում ինքնուրույն աշխատանքը պետք է նպաստի աշակերտի ստեղծագործական ներուժի զարգացմանը: Իրականացման

նկատմամբ վերահսկողությունը պետք է լինի զուտ անհատական, չնայած այն հանգամանքին, որ առաջադրանքները կարող են բարդ լինել:

Սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի ձևերը.

1. Նախագծում.

2. Նյութի վերաբերյալ այլընտրանքային գրականություն.

3. Գրքերի, հոդվածների անոտացիա.

4. Որոնողական եւ հետազոտական բնույթի առաջադրանքների կատարում.

5. Գիտամեթոդական գրականության խորը վերլուծություն.

6. Դասավանդված նյութի հետ աշխատանք. ներկայացված նշումների մշակում, տերմիններով աշխատանք, նշումների լրացում առաջարկվող գրականությունից, նյութերից:

7. Մասնակցություն սեմինարին՝ հաղորդագրությունների, հաշվետվությունների, հանձնարարականների պատրաստում:

8. Լաբորատոր և գործնական պարապմունքներ՝ առաջադրանքի կատարումը ուսուցչի ցուցումներին և մեթոդական ցուցումներին համապատասխան, արդյունքի ստացում.

9. Գիտական հետազոտության փորձ, կիսամյակային ինքնուրույն աշխատանքների իրականացում, տարեվերջյան ինքնուրույն հետազոտական աշխատանք ։

10. Միմյանց աշխատանքների իրականացման նկատմամբ գրավոր վերահսկողություն.

11. Գործնական պարապմունքների ընթացքում նյութերի հավաքագրման հետ կապված առաջադրանքների կատարում [17]:

Անկախ ստեղծագործական աշխատանքի տեսակները.

Ճանաչողական գործունեություն հիմնական դասարանային գործունեության ընթացքում;

Անկախ աշխատանք համակարգչային լաբորատորիաներում՝ ուսուցչի հսկողության ներքո՝ կոնսուլտացիաների տեսքով.

Սովորողների արտադպրոցական անկախ աշխատանք՝ ուսումնական և ստեղծագործական բնույթի տնային առաջադրանքները կատարելու համար (ներառյալ էլեկտրոնային ռեսուրսներով).

Ինքնուսուցման համար առաջարկվող հատուկ վերապատրաստման մոդուլների սովորողների կողմից ինքնուրույն յուրացում.

Աշակերտների անկախ աշխատանք՝ նյութ գտնելու համար, որը կարող է օգտագործվել էսսեներ, ռեֆերատներ, կիսամյակային ինքնուրույն աշխատանքներ գրելու համար.

Կրթական հետազոտական աշխատանք;

Հետազոտական աշխատանք;

Ինքնուրույն աշխատանք գործնական պարապմունքի տարրերի համադրմամբ [17]:

Ստեղծագործական ինքնուրույն աշխատանքի կատարման գործում առաջնակի դեր են խաղում աշխատանքի կազմակերպման մեթոդական ձեռնարկները: Այնտեղ պետք է նշվեն, թե ինչ հաջորդականությամբ պետք է ուսումնասիրվի առարկայի նյութը, ուշադրություն դարձնեն առանձին թեմաների և բաժինների ուսումնասիրության առանձնահատկություններին, օգնեն ընտրել ամենակարևորը և անհրաժեշտ տեղեկատվություն տրամադրեն ուսումնական միջոցների վերաբերյալ, ինչպես նաև բացատրեն դասընթացի ծրագրի խնդիրները, որոնք սովորաբար դժվարություններ են առաջացնում: Այս դեպքում ուսուցիչը պետք է հաշվի առնի հետևյալ կետերը.

1. Աշակերտներին չի կարելի գերծանրաբեռնել ստեղծագործական առաջադրանքներով՝ հետաքրքրության կորստից խուսափելու համար:

2. Այլընտրանքային ստեղծագործական աշխատանքի սկզբնավորումը պետք է իրականացնել դասարանում՝ համատեղ աշխատանքի տեսքով:

3. Աշակերտներին պետք է տալ հստակ ցուցումներ, թե ինչպես կատարել անկախ առաջադրանքները. - առաջադրանքի նպատակը, կատարման պայմանները, ծավալը, պայմանները, հիմնական պահանջները.

4. Իրականացնել ընթացիկ հաշվառում և վերահսկողություն ինքնուրույն աշխատանքի նկատմամբ:

5. Տալ գնահատական՝ ամփոփելու ինքնուրույն, ստեղծագործական աշխատանքի հմտությունների յուրացման մակարդակը: [19]

Այսպիսով, ամփոփելով գլխում ներկայացված հետազոտությունները կարելի է նշել, որ ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի իրականացումը անգնահատելի դեր է պարունակում դասավանդվող նյութի ընկալման և յուրացման գործում, իսկ նման աշխատանքի գրագետ և հետաքրքիր կազմակերպումը ուսուցչի կողմից, նյութի և

առարկայի նկատմամբ առավել խորացված հետաքրքրվածության առաջացման գրավականն է ավագ դպրոցի աշակերտների շրջանում։

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ապագա ուսանողի ստեղծագործ անհատականության ձևավորումը առաջնահերթություն է դպրոցական ուսուցման յուրաքանչյուր փուլի, առավել ևս ավագ դպրոցում գիտական աշխատանքին աշակերտի պատրաստ լինելն ապահովելու հարցում: Այս խնդրի լուծումն առաջին հերթին ուսման բոլոր փուլերում սովորողների ստեղծագործական կարողությունների զարգացումն է, նրանց ինտելեկտուալ ներուժի, ակտիվության և անկախության բարձրացումը:

Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը կրթական գործընթացի հիմնական բաղադրիչն է, որը որոշում է հմտությունների, կարողությունների և գիտելիքների ձևավորումը, ճանաչողական գործունեության մեթոդները և հետաքրքրություն է առաջացնում ստեղծագործական աշխատանքի նկատմամբ:

Աշակերտների ճիշտ ծրագրված և կազմակերպված ինքնուրույն աշխատանքը թույլ է տալիս.

Դարձնել ուսումնական գործընթացը ավելի ընդգրկուն և ինտենսիվ.

Նպաստում է ուսուցանվող առարկայի նկատմամբ հետաքրքրության ձևավորմանը և դրա առանձնահատկություններին տիրապետմանը.

Աշակերտին ծանոթացնում է ստեղծագործական գործունեությանը;

Առաջարկում է նյութի յուրացման այլընտրանքային եղանակներ:

Աշակերտի ինքնուրույն աշխատանքի նպատակն է յուրացնել հիմնարար գիտելիքները, փորձը՝ ստեղծագործական աշխատանք իրականացնելու միջոցով:

Ինքնուրույն աշխատանքը պետք է նպաստի պատասխանատվության և կազմակերպվածության զարգացմանը, ինչպես նաև ոչ ստանդարտ խնդիրների լուծմանը ստեղծագործ մոտեցմանը:

Ուլորտի մասնագետների հետազոտությունները ցույց են տվել, որ սովորողների ճանաչողական անկախության նպատակային և հատուկ կազմակերպված զարգացումն իրականացվում է ավագ դպրոցում ողջ ուսումնական գործընթացի ընթացքում (ինչպես դասարանային, այնպես էլ արտադպրոցական գործունեության ընթացքում): Սա ուսումնական գործընթացի հաջող կազմակերպման հիմնական պայմանն է: Աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը և դրա իրականացման նկատմամբ վերահսկողությունը, նպաստում են մտքի անկախության ձևավորմանը և կրթական և

մասնագիտական մակարդակի խնդիրների լուծմանը, ստեղծագործ մտածողության ձևավորմանը:

Ժամանակակից կրթության մեջ սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպումը դառնում է ուսուցման ողջ մեթոդաբանության կարևորագույն ուղղություններից մեկը: Դա պայմանավորված է աշակերտների ճանաչողական ակտիվությունը բարձրացնելու, ուսուցման գործընթացն ինքնին հիշողության դպրոցից մտածողության դպրոցի վերածելու անհրաժեշտությամբ: Ժամանակակից մարդը լուծում է հաճախակի փոփոխվող խնդիրներ, որոնք հաճախ որոնողական բնույթ են կրում: Ուստի կրթությունը ոչ միայն պետք է շրջանավարտ պատրաստի, այլև ձևավորի ստեղծագործ անհատականություն: Հետևաբար, դպրոցում աշխատանքի բարելավման ընդհանուր ուղիներից մեկը կրթության տեղեկատվական ձևերից անցումն է դեպի վերահսկվող ուսուցում՝ բացահայտելով սովորողների կարողությունները և կառավարելով նրանց զարգացումը: Այդ իսկ պատճառով ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքի հմտությունների սերմանումը ավագ դպրոցի աշակերտների շրջանում այդ աստիճանի կարևորություն է ներկայացնում:

Գրականության ցանկ

1. Алексеева, О. Л. Организационные формы учебного процесса в высшей школе в условиях интеграции в международное образовательное пространство [- Чебоксары, 2004.

2. Астахова, Е. Познавательная активность студентов: поиск форм оптимизации / Е. Астахова // Альма Матер (Вестник высшей школы). - 2000. - № 11. - С. 29-32.

3. Белова, Е. И. Организация самостоятельной работы как фактор оптимизации учебного процесса [Текст] / Е. И. Белова, А. О. Куракина / / Современные методы обучения и формы организации учебного процесса в вузе : межвузов. науч.-метод. сб. - Петропавловск-Камчатский, 2003. - С. 64-70

4. Брюханова Е.А. Проблемы изучения и преподавания иностранного языка// М 2008 – 42с.

5. Бутырнова, Т. В. Самостоятельная работа как элемент учебной деятельности [Текст] / Т. В. Бутырнова / / Научно-методические проблемы технологий и методик обучения : опыт учебных подразделений института : сб. науч.-метод. ст. - Чебоксары, 2004. - С. 87-90.

6. Зимняя И.А Педагогическая психология: Учебник для вузов – М.: Логос, 2001. – 384с.

7. Добрынин Н.Ф. Психологический анализ урока // Учен. зал. МГПИ им. В.П. Потемкина. М., 1952. Т. 17.

8. Зимняя И.А., Ильинская Е.С. Психологический анализ урока иностранного языка // Ин. яз. в шк. 1984. № 3.

9. Иванов С.В. Анализ урока. Воронеж, 1975.

10. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения. М., 1989.

11. Львова Ю.Л. Как рождается урок. М., 1976.

12. Организация и контроль самостоятельной работы: методические рекомендации [Текст] / сост. Н.В. Соловова; под ред. В.П. Гарькина. - Самара: Изд-во «Универс-групп», 2006. - 15 с

13. Охитина Л.Т. Психологические основы урока. М., 1977.

14. Репьев, Ю. Г. Система интерактивного самообучения [Текст] / Ю. Г. Репьев / / Высшее образование сегодня. - 2003. - № 11. - С. 18-23

15. Садовничий, В. А. Высшая школа: традиции и современность [Текст] // Бюллетень Министерства образования РФ. Высшее и среднее профессиональное образование. - 2003. - № 1. - С. 14 - 25.

16. Совершенствование учебно-воспитательного процесса в высшей и средней школе [Текст] : межвуз. сб. науч. ст. - Ульяновск : УлГПУ, 1998. - 121с.

17. Трофимова, Н. М. Самообразование и творческое развитие личности будущего специалиста [Текст] / Н. М. Трофимова, Е. И. Еремина / / Педагогика. - 2003. - № 2. - С. 42-47

18. Управление самостоятельной работой: мировой опыт [Текст] / В. Жураковский [и др.] / / Высшее образование в России. - 2003. - № 2. - С. 45-49.

19. Усманов, В. В. Самостоятельная работа студентов: организация и управление в процессе профессионального обучения [Текст] : монография / В. В. Усманов. - Ульяновск, УлГГУ, 2006. - 275 с.

20. Хилкова, Н. Проблемы организации самостоятельной работы [Текст] / Н. Хилкова, Л. Ермакова // Высшее образование в России. - 2007. - № 2. - С. 171-172.